

Asia: VN/18947/2022-SM-46

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

1.

Yleiset huomiot CER-direktiivin kansallisesta toteuttamistavasta, kuten esimerkiksi viranomaistoiminnan järjestämisestä ja valvontamallista

ETL katsoo että CER direktiivin tulee huomioida nykyinen huoltovarmuusorganisaatio, joka perustuu yritysten vapaaehtoisuuteen sekä viranomaisten ja yritysten yhteistyöhön. Yritykset ovat nykytilanteessa laajalti kiinnostuneita huoltovarmuustoiminnasta ja osallistuvat siihen kattavasti. CER-direktiivin velvoitteet, valvonta ja yhteyspisteet tulee järjestää niin että siitä ei aiheudu päällekkäistä hallinnollista kuormaa tai ensisijaisuuteen liittyvää epätietoisuutta, mikä voisi heikentää huoltovarmuustahtoa.

EU-tasoisessa ja monialaisessa regulaatiossa on osattava huomioida myös ne yritykset, jotka toimivat useammassa maassa ja useammalla kuin yhdellä toimialalla. Mikäli maakohtaiset erot, tai toimialakohtaiset erot ovat merkittäviä saattaa se toimia tarpeettomana rasitteena ja epätietoisuuden lähteenä kriittisille toimijoille. Tämä on myös huomioitava Suomessa, jossa CER-direktiivi pannaan täytäntöön yleislailla, ja osa soveltamisesta jätetään sektorilainsäädännön ratkaistavaksi. Sektorilainsäädännön haasteita on kyettävä ennakoimaan jo CER-lainvalmistelun yhteydessä, jotta mahdolliset epäselvyydet tai ristiriitaisuudet eivät siirry eteenpäin sektorilainsäädäntöön.

2.

Soveltamisalaa koskevat huomiot, kuten esimerkiksi kriittisen toimijan määrittäminen ja kriteeristön kattavuus

Elintarviketeollisuus on nostettu soveltamisalaan uutena toimialana. Elintarvikkeiden tuotannon, jalostuksen ja jakelun osalta kansallinen toimeenpano koskee elintarvikeyrityksiä, jotka toimivat yksinomaan logistiikan ja tukkukaupan sekä laajamittaisen teollisen tuotannon ja jalostuksen alalla. ETL katsoo, että laajamittainen tuotanto ja jalostus tulee määritellä selkeästi niin, että lain piiriin

kuuluvilla yrityksillä on tosiasiallinen tieto sen kuulumista soveltamisalan piiriin sekä siihen liittyvistä vaatimuksista.

Mielestämme on myös tärkeää määritellä, kenellä on velvollisuus ja mahdollisuus antaa tulkintaohjeita suosituksesta, jonka soveltaminen voi osoittautua haasteelliseksi.

Kriittisyystarkasteluun tarvitaan perusteet laajaan toimialakohtaiseen ja yksittäisten toimialojen tarkasteluun. Vastuuviranomaisten rooli tulee korostumaan.

Kriittisyysmäärittelyssä tulee myös huomioida kriittiseksi luokiteltujen yritysten tukemismahdollisuus normaali- ja poikkeusoloissa.

Tällä hetkellä kriittisten toimialojen kriittiseksi luokiteltujen yritysten toiminnan tukeminen vaatii poikkeusolojen julistamisen ja valmiuslainsäädännön toimivaltuuksien käyttöönoton. Normaaliolojen häiriötilanteissa - joissa toiminta voi häiriintyä yhtä vakavasti, kuin poikkeusoloissa - tulisi olla lainsäädäntöön pohjautuva mahdollisuus kohdentaa tukea kriittisille toimijoille tilanteissa, joissa niiden resurssit eivät riitä yhteiskunnan kriittisten toimintojen ylläpitämiseen omin toimenpitein. Nykyinen lainsäädäntö (esimerkiksi valmiuslaki ja kilpailulainsäädäntö) eivät anna riittäviä perusteita yhteiskunnan tukemiseksi, viranomaistoimenpitein, normaaliolojen häiriötilanteissa.

3.

Vaikutustenarviointia koskevat huomiot, kuten esimerkiksi yhteiskunnalliset vaikutukset, taloudelliset vaikutukset yrityksille, hallinnollinen taakka ja muut kustannukset sekä vaikutukset yritysten toimintaan

CER:llä tulee olemaan yritysten taloudellista sekä hallinnollista kuormaa lisääviä vaikutuksia. Lisäksi, toimintaa valvotaan seuraamusmaksun uhalla. Rinnakkain vireillä olevassa ja vastaavan kaltaisessa NIS2 direktiivissä, INSTA Oyn tekemien vaikutusten arviointien perusteella kustannusvaikutukset ovat yrityksille merkittäviä. Näin selkeällä, varautumistoiminnan periaatteita muokkaavalla muutoksella saattaa olla kielteisiä vaikutuksia vapaaehtoisuuteen perustuvaan huoltovarmuustoimintaan. Merkittävimmät huolet taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista ovat:

- päällekkäinen riskienhallinnan suunnittelu ja raportointi mikäli CER-vaatimukset eroavat yritysten nykyisestä työstä
- päällekkäisyys nykyiseen huoltovarmuustoimintaan nähden ja eroavaisuus yhteiskunnan muun kriittisyysmäärittelyn kanssa
- rekrytointien pitkittyminen ja epätietoisuus
- viranomaisten keskinäinen epätietoisuus lain toimenpanosta ja sovellettavuudesta ja sen vaikutus lakia soveltaviin yrityksiin

-vapaaehtoisuuden heikkeneminen ja sen myötä yritysten edustavuuden lasku huoltovarmuustoiminnassa

-seuraamusmaksut mikäli niitä syystä tai toisesta lankeaa

4.

Valvontaa koskevat huomiot

Yritysten varautumiseen ja riskienhallintaan liittyvissä velvoitteissa tulee huomioida ja lukea hyväksi se työ jota yritykset jo tekevät osana omaa liiketoimintaansa. Tämä työ tulee kyetä arvioimaan valvojan viranomaisen toimesta tavalla joka tukee yrityksen normaalia raportointia.

CER-esityksen myötä viranomaiset saavat aivan uudenlaista näkymää yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisten toimijoiden varautumisen tilaan. Tätä tietoa ei ole aiemmin ollut koottuna näin laajasti ja täten muodostaa uuden tietoturvuhan. ETL katsoo että tietojen luottamuksellisuus on kyettävä takaamaan kaikissa olosuhteissa.

5.

Laiminlyöntimaksua koskevat huomiot

-

6.

Miten arvioitte turvallisuus selvityslakia koskevan esityksen tarpeellisuutta ja muotoilua? Millaisia turvallisuusvaikutuksia esityksellä olisi?

Turvallisuus selvitysten teettäminen voi olla yksittäiselle yritykselle, ja koko CER toimijakentälle, merkittävä haaste mikäli turvallisuus selvitysten kesto on pitkä ja aikataulu ennakoimaton. Tämän vuoksi myös turvallisuus selvityksiä tekevä taho (SUPO) on resursoitava oikein ja toiminnalle on asetettava selkeitä aikaa sidottuja vaatimuksia. Vaatimusten on oltava kaikille osapuolille tiedossa jotta turvallisuus selvitykset tukevat rekrytointeja ja aikataulut ovat ennakoitavissa.

7.

Miten arvioitte satamien turvallisuus selvityksiä koskevan esityksen tarpeellisuutta ja muotoilua? Millaisia toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia esityksellä olisi? Millaisia turvallisuusvaikutuksia esityksellä olisi?

Turvallisuus selvitysten teettäminen voi olla yksittäiselle yritykselle, ja koko CER toimijakentälle, merkittävä haaste mikäli turvallisuus selvitysten kesto on pitkä ja aikataulu ennakoimaton. Tämän vuoksi myös turvallisuus selvityksiä tekevä taho (SUPO) on resursoitava oikein ja toiminnalle on

asetettava selkeitä aikaan sidottuja vaatimuksia. Vaatimusten on oltava kaikille osapuolille tiedossa jotta turvallisuuselvytykset tukevat rekrytointeja ja aikataulut ovat ennakoitavissa.

8.

CER-yleislain 28 §:ään liittyen, miten arvioitte säännösehdotuksia, jotka koskevat muiden EU-jäsenvaltioiden rikosrekisteritietojen käyttämistä kriittisen toimijan työntekijästä tehtävässä turvallisuuselvytyksessä (1. lakiesityksen 28§ sekä 3. ja 4. lakiesitys)?

-

9.

Muut huomiot

ETL kiittää mahdollisuudesta osallistua yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisen ja häiriönsietokyvyn parantamiseen tähtäävään lainsäädäntövalmisteluun.

ETL katsoo, että direktiiviin liittyvät laajemmat tavoitteet sisämarkkinoiden toiminnan takaamiseksi kriittisten palvelujen osalta ja Euroopan unionin kannalta välttämättömien palvelujen häiriönsietokyvyn parantaminen sekä yhteiskunnan elintärkeiden ja taloudellisten toimintojen ylläpitäminen sekä niiden kriittisten sektorien määrittäminen, jotka tarjoavat tällaisia palveluja ovat tärkeitä.

Kansallisessa valmistelussa on kuitenkin samaan aikaan huomioitava, että suomessa on vuosikymmenien kuluessa rakennettu toimiva ja jatkuvasti kehittyvä kokonaisturvallisuuden malli, sekä siihen oleellisesti liittyvä huoltovarmuustoiminta. Uuden toimintamallin luominen ei ole tarkoituksenmukaista.

ETL pitää tärkeänä, että CER-direktiiviehdotus valmistellaan osana laajaa, aihepiiriin liittyvää kokonaisuutta. Kansallinen valmistelu tulee toteuttaa rinnakkain muun kansallisen lainsäädännön kanssa, joilla on vaikutusta toisiinsa.

ETL katsoo, että lakiehdotuksen taustalla oleva CER-direktiivin merkitys kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvyn kehittämiseksi on tärkeä. Lisäksi on huomioitava että Suomessa on voimassa myös muita kriittisyysmääritelmiä ja niihin liittyviä käytäntöjä. Toiminnan selkeyden ja varautumisen kohdentamisen näkökulmasta on perusteltua että CER-kriittisyysmääritelmät toimivat sopusoinnussa yhteiskunnan muun varautumisen kanssa, myös kriittisyysmäärittelyiden ja niiden soveltamisen osalta.

Esimerkiksi NIS 2 -direktiiviä sovelletaan CER-direktiivin nojalla kriittisiksi toimijoiksi määritettyihin toimijoihin niiden koosta riippumatta. CER- ja NIS 2-direktiivien välillä on mahdollisuuksien mukaan

varmistettava johdonmukainen lähestymistapa ja vältettävä kriittisille toimijoille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Laki tuo mukanaan yrityksille veloitteita ja niitä valvotaan seuraamusmaksujen uhalla. Laki ei tällaisenaan juuri tuo mukanaan etuja yrityksille. Tässä yhteydessä on kuitenkin mahdollista parantaa yritysten tilannekuvatietoutta, ja täten tukea yritysten varautumista ja motivaatiota. CER-kriittisille yrityksille tulisi jatkossa tarjota aiempaa rikastetumpaa ja tilannekuvaa.

Kunnioitavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä

toimitusjohtaja

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Alaluusua Eero
Elintarviketeollisuusliitto ry